

Euroopa Kaitsetööstuse strateegia JOIN(2024) 10 ja Euroopa Kaitsetööstuse programm COM(2024)150

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev 06.05.2024

KOKi esitamise tähtpäev 22.05.2024

VV esitamise tähtpäev 30.05.2024

Vastutav ministeerium: Kaitseministeerium.

Kaasvastutajad: Välisministeerium, Majandus- ja
Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium, Regionaal- ja
Põllumajandusministeerium, Kliimaministeerium.

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju
(RKKTS § 152¹ lg 1 p 2);

Seisukoha võtmist peab oluliseks peaminister või minister (VVS § 20¹ lg 2);

Sisukokkuvõte

Kaks aastat tagasi tõi Venemaa põhjendamatu agressioonisõda Ukraina vastu Euroopasse tagasi suure intensiivsusega relvakonflikti. Seniste õppetundide kogemusel on valminud EL ajaloo esimene kaitsetööstuse strateegia, milles esitatakse selge ja pikaajaline visioon Euroopa Liidu kaitsetööstuse valmisoleku saavutamiseks. Strateegias kirjeldatakse Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi arendamise üksikasju ja kasutuspotentsiaali ning seatakse suund järgmiseks aastakümneks. Euroopa kaitsetööstuse valmisoleku suurendamiseks peavad liikmesriigid investeerima rohkem, paremini, üheskoos ja Euroopa huve silmas pidades. Selleks, et toetada liikmesriike nende eesmärkide saavutamisel, esitatakse Euroopa kaitsetööstuse strateegias meetmed, millega:

- innustada liikmesriike paremini kooskõlastama kaitsetööstuse hankeid, toetudes olemasolevatele vahenditele ja algatustele, nagu võimearendusplaan, kaitseküsimuste iga-aastane kooskõlastatud läbivaatamine ja alaline struktureeritud koostöö. Meetmega stimuleeritakse liikmesriikide koostööd kaitsevõimete hankeetapis;

- muuta Euroopa kaitsesektori tehnoloogiline ja tööstuslik baas võimeliseks tagama kõigi kaitsetstarbeliste toodete kättesaadavus mis tahes oludes ja ajavahemikes. Selleks toetatakse liikmesriikide ja Euroopa kaitsetööstuse investeeringuid tipptasemel kaitsetehnoloogia ja -võimekuse arendamisse ja turuletoomisse. Samuti tehakse ettepanek tagada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi varustamine ka kriisiperioodidel, suurendades seeläbi ELi varustuskindlust;
- tagada, et Euroopa kaitsetööstuse kohandamist uue julgeolekuolukorraga toetatakse vajalike vahenditega liikmesriikide ja ELi eelarvest;
- võtta kaitsevalmidusega seotud vajadusi arvesse kõigis poliitikavaldkondades, sh vaadata läbi Euroopa Investeerimisplana tšavavune laenupoliitika;
- arendada tihedamaid sidemeid Ukrainaga, kaasates Ukrainat liidu kaitsetööstuse toetamise algatustesse ning tihendades ELi ja Ukraina kaitsetööstuse koostööd;
- teha koostööd NATO ning meie strateegiliste ja sarnaselt meeletatud rahvusvaheliste partnerite ja Ukrainaga.

Strateegias on sätestatud ka näitajad, mille alusel mõõta liikmesriikide edusamme kaitsetööstuse valmisoleku saavutamisel. Näiteks tuleks:

- hankida 2030. aastaks ühiselt vähemalt 40% kaitsevarustusest;
- tagada, et 2030. aastaks katab ELi-sisene kaitsekaubandus vähemalt 35% ELi kaitseturust;
- teha püsivaid edusamme, et kulutada 2030. aastaks vähemalt 50% ja 2035. aastaks 60% oma kaitsevaldkonna riigihangete eelarvest ELis.

Koos kaitsetööstuse strateegiaga esitas Euroopa Komisjon esimese kohese ja keskse meetmena seadusandliku ettepaneku Euroopa kaitsetööstuse programmi kohta ja raamistiku, mille alusel tagada kaitsetstarbeliste toodete õigeaegne kättesaadavus ja tarnimine. Euroopa kaitsetööstuse programm on uus seadusandlik algatus, mis ühendab 2023. aastal vastu võetud ja 2025. aastal lõppevad lühiajalised erakorralised meetmed struktuursema ja pikemaajalisema lähenemisviisiga kaitsetööstuse valmisoleku saavutamiseks. See tagab Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi toetamise järjepidevuse, et aidata kaasa selle kiirele kohanemisele uue julgeolekuolukorraga.

Programm hõlmab nii finants- kui ka regulatiivseid aspekte. Ajavahemikul 2025–2027 võetakse kasutusele 1,5 miljardit eurot ELi eelarvest, et pidevalt suurendada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi konkurentsivõimet. Programmi rahalise toetusega laiendatakse kaitsevaldkonna ühishangete lühiajalise rahastamisvahendi (EDIRPA) ja laskemoona tootmist toetava määruse (ASAP) sekkumisloogikat, et veelgi soodustada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi

investeeringuid. Programmist toetatakse ka Euroopa Kaitsefondist rahastatava teadus- ja arendustegevuse koostöömeetmete tulemusel välja töötatavate toodete tööstuslikku tootmist. Programmi eelarvet võib kasutada ka kaitsevaldkonna tarneahelate ümberkujundamise kiirendamise fondi (FAST) loomiseks. Uue fondi eesmärk on hõlbustada kaitsetehnoloogiat ja/või kaitseotstarbelisi tooteid tootvate VKEde ja väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate juurdepääsu rahastamisele laenu- ja/või omakapitali kaudu. Programmi eelarve toetab ka ELi kaitsetööstuse koostööd Ukrainaga ning kaitsesektori tööstusliku ja tehnoloogilise baasi arendamist. Selleks võiks programm saada lisavahendeid Venemaa riigivara kasutamise peatamisest saadavalt kasumilt (kui kõrge esindaja ettepanekul ja nõukogu heakskiidul vastav otsus tehakse).

Regulatiivsetes aspektides pakub kaitsetööstuse programm uudseid lahendusi. Luuakse uus Euroopa relvastusprogrammi õigusraamistik, millega hõlbustada ja laiendada liikmesriikide koostööd kaitsevarustuse valdkonnas, vastastikku täiendades alalise struktureeritud koostöö raamistikku. Samuti nähakse ette kogu ELi hõlmav kaitsevarustuskindluse kord, mis tagab kaitseotstarbeliste toodete tarnepidevuse Euroopas ja loob raamistiku tõhusaks reageerimiseks võimalikele tulevastele tarnekriisidele. Peale selle võimaldab programm käivitada Euroopa ühishuvi pakkuvaid kaitseprojekte vajaduse korral ELi rahalise toetusega. Tehakse ettepanek luua ka liikmesriike täielikult kaasav juhtimisstruktuur, et tagada ELi tegevuse üldine järjepidevus kaitsetööstuse valdkonnas (kaitsetööstusvalmiduse nõukogu).

Kui Euroopa kaitsetööstus on tugevam ja võimeline kiiremini reageerima, toob see kasu nii liikmesriikidele kui ka ELi kodanikele. Samuti on see kasulik ELi peamistele partneritele, nagu NATO ja Ukraina.

Kaasamine

Eesti Kaitsetööstuse ja Kosmose Liit, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus jt.